

Mia Bašić, studentica III. godine
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

**Dr. sc. Anita Blagojević: LJUDSKA PRAVA U KONTEKSTU
TERORIZMA I ANTITERORIZMA, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa
Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2010., str. 400**

Iako bez unisono prihvaćene definicije, terorizam već po sebi predstavlja prijetnju ljudskim pravima koja se manifestira u dva oblika: 1) terorizam koji je *eo ipso* negacija ljudskih prava (ovdje su teroristička djela usmjerena na kršenje ljudskih prava općenito, kao i na kršenje pojedinih ljudskih prava, primjerice prava na život) i 2) terorizam koji se pojavljuje kao posljedica antiterorističkih aktivnosti – ovdje se terorizam reflektira kao ugrožavanje temeljnih ljudskih prava osoba osumnjičenih za pripadnost odnosno povezanost s terorističkim skupinama. Imajući "bogatu" povijest, terorizam je globalno postao poznat tek nakon Busheve objave rata terorizmu i napada na World Trade Center u New Yorku 11. rujna 2001. godine. Tada se naveliko počelo pričati o terorizmu, teroristima, terorističkim akcijama, terorističkim skupinama itd. Ljudi su upoznali *Terorizam*. Osim što je antiteroristička strategija, pod sloganom "*rat protiv terorizma*", imala za posljedice promjene u prioritetima vanjske i unutarnje politike, u međudržavnim odnosima, percepciji sigurnosti, imala je za posljedicu i ugrožavanje ljudskih prava i sloboda, koja se očitovala u dvije dimenzije: 1) u represiji vlasti u ime nacionalne sigurnosti i 2) u usvajanju novoga, odnosno dograđivanju postojećega antiterorističkog zakonodavstva koje za posljedicu ima ugrožavanje temeljnih ljudskih prava, i to ne samo prava osoba osumnjičenih zbog terorizma (što se ponajprije odnosi na negiranje prava na pošteno suđenje, ozakonjivanje određenih oblika nečovječnog postupanja ili mučenja radi pribavljanja informacija i slično), nego i prava građana, kojima se zbog ponekad prerestriktivnih i prer represivnih mjera koje države poduzimaju u ime nacionalne sigurnosti ugrožavaju ljudska prava (npr. pravo na privatnost, pravo na slobodu izražavanja i okupljanja i sl.).

Aktualnost ove teme bio je jedan od pokretačkih razloga za knjigu "*Ljudska prava u kontekstu terorizma i antiterorizma*" dr. sc. Anite Blagojević. Knjiga je izdana u nakladništvu Pravnog fakulteta Sveučilišta u Osijeku, Osijek, 2010., na 400 stranica. Na samom početku nalaze se kratak sadržaj (str. 5. – 8.), uvod (str. 9. – 14.), iza čega slijedi pet poglavlja studije (str. 15. – 376.) i na kraju popis literature (str. 377. – 400.).

Temeljno je pitanje što ga postavlja dr. sc. A. Blagojević: "Kako postići ravnotežu između zaštite ljudskih prava i potrebe za sigurnosti?". Na koji je način autorica pristupila obradi ove materije?

Prvo poglavlje "Povijest terorizma" (str. 15. – 62.) daje pregled povijesnog razvoja terorizma od njegovih početaka i triju organizacija koje su ga prve počele voditi (*zeloti-sikari*, *asasini* i *thugs*), preko terorizma u razdoblju Francuske

revolucije i tzv. anarhističkog terorizma, sve do razdoblja posljednja dva desetljeća 20. st. i početka 21. st. kada se vratio svojim religijskim korijenima.

Drugo poglavlje "Definicija terorizma" (str. 63. – 104.) bavi se pokušajima definiranja terorizma. Iako svatko ima svoju verziju definicije terorizma, nema njegove općeprihvaćene definicije. Autorica ovdje analizira pokušaje Lige naroda u cilju definiranja terorizma, a zatim daje pregled konvencija i protokola UN-a koje se odnose na terorizam, kao i normativni okvir Vijeća Europe i Europske unije također vezanog uz terorizam. Naposljetku, radi što boljeg pregleda, izvršena je poredbena analiza definicija terorizma u zakonodavstvima pojedinih država (Španjolska, Francuska, Njemačka, Velika Britanija, SAD, Kanada, Čile i Hrvatska) i brojnih definicija terorizma od strane znanstvenika.

U trećem poglavlju "Tipologija i karakteristike terorizma" (str. 105. – 139.) autorica polazi od činjenice postojanja širokog spektra kriterija po kojima se terorizam klasificira, a temelje se na: akterima, žrtvama, uzroku, sredstvima, svrsi itd. Autorica u ovom poglavlju analizira: terorizam revolucionarne ideologije, nacionalno-separatistički terorizam, terorizam temeljen na religiji, terorizam koji podupire ili sponzorira država te lijevi i desni terorizam; što je odabrala kao temeljne oblike ovog fenomena. Međutim, najopćenitije gledajući, autorica naglašava da je najvažnije razlikovati domaći (unutarnji) i međunarodni terorizam, gdje je domaći ograničen na samo jednu državu ili regiju, dok međunarodni podrazumijeva nasilje koje obuhvaća građane više zemalja, odnosno terorizam koji je usmjeren preko međunarodnih granica ili protiv stranog cilja u matičnog državi terorista. Isto tako, tvrdi Blagojević, važno je razlikovati individualni i državni terorizam.

Četvrto poglavlje "Antiterorizam i ljudska prava" (str. 141. – 368.) najvažnije je poglavlje cijele ove studije, a u njemu autorica analizira pitanje svih mjera koje državama i međunarodnoj zajednici stoje na raspolaganju u borbi protiv terorizma. Također, ovo poglavlje obrađuje i stanje ljudskih prava u razdoblju tzv. *novog antiterorizma*. Na kraju ovoga dijela autorica je izložila važan pregled sudske prakse Europskoga suda za ljudska prava u materiji terorizma.

U petom poglavlju "Zaključno o terorizmu, antiterorizmu i ljudskim pravima" (str. 369. – 376.) dr. sc. Blagojević daje sintezu svoga rada gdje zaključuje da su ključne komponente antiterorističke djelatnosti: pravni okvir, rad obavještajnih službi te kvalitetna i stalna suradnja svih čimbenika zaduženih za to područje i dobra koordinacija svih dostupnih antiterorističkih mjera, s tim da ključna oruđa u aktivnostima radi sprečavanja i suzbijanja terorizma uvijek trebaju biti poštovanje ljudskih prava i sloboda i vladavina prava (*rule of law*).

Kako je terorizam u Hrvatskoj bio predmetom interesa uglavnom politologa te stručnjaka međunarodnog i kaznenog prava, zanimljivo je sagledati ovu temu i s ustavnopravnog aspekta, što je i specijalnost dr. sc. Anite Blagojević. Sadržajna koncepcija studije "Ljudska prava u kontekstu terorizma i antiterorizma" imala je za cilj dati širu sliku fenomena terorizma, s naglaskom na analiziranje tendencija suvremenog antiterorizma. Nadalje, svrha ove studije bila je ukazati na glavne izazove međunarodne zajednice u cjelini i država na području zaštite temeljnih

ljudskih prava i sloboda u razdoblju suvremenog antiterorizma, što je ova knjiga nesumnjivo uspjela. Ipak, imajući u vidu čl. 6. *Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* koji govori o pravu na pošteno suđenje, a koje treba biti dostupno svima, vidljivo je koliko svijetu ostaje još mnogo napora u borbi protiv terorizma i truda na efikasnoj zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Potonja je situacija jasna kad se otvara pitanje o tome – treba li teroristima suditi u pravednom sudskom postupku? Imaju li oni prava iz *habeas corpusa*? Načelni je odgovor svakako – "da". Postulati vladavine prava i zbiljske ustavne demokracije podsjećaju na velika načela na kojima se zidala suvremena država. U krajnju ruku to znači podršku kritici radikalizma niza primjera "velikih demokracija" i potporu svakoj onoj potrazi za humanijim uzorima i modelima koji transcendiraju potrebe "borbene demokracije".